

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення практичних занять та організації самостійної й
індивідуальної роботи з навчальної дисципліни
«СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні
відносини. Спеціальність: С 2 «Політологія»

Укладач :
доктор політичних наук,
професор Наумкіна С. М.

УДК 32(09)(075.8)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 2 від «25» вересня 2025 р.)*

Рецензенти:

***Кокорєв О. В.**, доктор політичних наук, завідувач кафедри журналістики, соціальних комунікацій та ІТ-права Державного університету Інтелектуальних технологій і зв'язку*

***Гедікова Н.П.**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».*

Наумкіна С. М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Сучасна політична теорія» [для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини. Спеціальність: С 2 «Політологія». 2-ге вид., перероб. та доп. Одеса : Університет Ушинського. 2025. 60 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Сучасна політична теорія» містять навчально-тематичний план практичних занять, завдання до практичних занять, питання для обговорювання, закріплення й перевірки знань здобувачів, питання та завдання для самостійного опрацювання певної частини курсу, творчо-аналітичні завдання, індивідуальні науково-дослідні завдання в обсязі повної структури курсу «Сучасна політична теорія» відповідно до програми, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список літератури.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	10
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	14
Практичне заняття № 1	14
Практичне заняття № 2	17
Практичне заняття № 3	19
Практичне заняття № 4	21
Практичне заняття № 5	23
Практичне заняття № 6	26
Практичне заняття № 7	27
Практичне заняття № 8	29
Практичне заняття № 9	31
Практичне заняття № 10	32
Практичне заняття № 11	35
Практичне заняття № 12	38
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ	40
РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	43
Перелік питань до заліку	43
РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	47
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	58

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації укладені відповідно до ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні студії» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» С2 «Політологія». У рекомендаціях висвітлені основні завдання щодо практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів зазначеного профілю відповідно до сучасних тенденцій освітньо-наукового процесу в закладі вищої освіти.

Навчальна дисципліна «Сучасна політична теорія» є обов'язковою дисципліною для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С2 «Політологія». «Сучасна політична теорія» як наука і навчальна дисципліна займає важливе місце в системі гуманітарних наук. Завдяки її вивченню здобувачі отримують найважливіші усталені знання про політичні ідеї, вчення та ідеології сучасності, їх зв'язок з сучасною суспільно-політичною практикою. Це є актуальним і необхідним для кращого розуміння сучасного суспільно-політичного життя, зовнішньополітичних процесів та напрямків розвитку України.

Метою вивчення дисципліни «Сучасна політична теорія» є підготовка кваліфікованих фахівців-політологів, які на поглибленому рівні володіють категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом політичної науки, розгорнутими знаннями сучасної політичної теорії та практики, здатних розв'язувати комплексні проблеми впродовж життя в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності у політичній науці і практиці.

Реалізація мети забезпечує досягнення результатів навчання за програмою дисципліни завдяки відповідному навчальному змісту.

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для

виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Мета: Ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання

ПРН 01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.

ПРН 02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

ПРН 06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ПРН 11. Професійно виконувати у практичній діяльності функції фахівця-політолога відповідно до особливостей політичних відносин між акторами та інститутами в Європі (на міжнародному, національному, регіональному рівнях) та впливу інтеграційних процесів на владні відносини, урядування, політичні інститути з урахуванням політичної природи Європейського Союзу та його політик у різних сферах і місця України в них.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- сутність, закономірності та основні тенденції розвитку нормативної та позитивної політичної теорії;
- категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної світової політичної науки;
- принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів;

- особливості реалізації влади у різних політичних системах;
- основні школи та напрямки сучасної вітчизняної та зарубіжної політичної науки;

уміти:

- цілісно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту;
- виявляти, формалізувати, ставити та розв'язувати комплексні проблеми в професійній сфері, аналізувати проблему з різних точок зору;
- характеризувати основні закономірності політичних процесів і явищ, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними;
- конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу;
- збирати, опрацьовувати та використовувати інформацію стосовно розроблення та реалізації стратегії розвитку держави, регіону, галузі під час здійснення професійної діяльності;
- використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні;
- застосувати набути вміння у науковій, експертно-аналітичній, політико-консультаційній, педагогічній, суспільно-політичній, громадській діяльності;
- переосмислювати наявні та створювати нові цілісні політологічні знання, продукувати нові ідеї.

Здобувачі, які використовують ШІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ШІ у роботі;
- пояснити як саме ШІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків);
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ШІ і в яких аспектах вносено власні корективи.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Сучасна політична теорія».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

• **Спеціальні (фахові) компетентності:**

СК 01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

СК 02. Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.

СК 03. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

СК 04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК 05. Спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.

СК 06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

СК 07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.

СК 11. Здатність комплексно аналізувати українсько -європейські владно-політичні відносини та розуміти особливості функціонування публічної політики, політичних інститутів та процесів в Україні та Європі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Методологія і методи політологічних досліджень», «Політичні системи європейських країн», «Політика національної безпеки Європи та України», «Публічна влада та управління».

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

– сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;

– бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;

– ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;

– сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси;

– у випадках, коли здобувач освіти бездумно використовує контент ІІІ, не докладаючи зусиль для його аналізу, викладач не зараховує (оцінка 0) роботу, з дозволом повторного виконання завдання.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теми практичних занять

№ зан.	№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин	
			Денна	Заочна
1	1.	<i>Круглий стіл</i> «Політичні концепції солідаризму»	2	
2	2.	<i>Круглий стіл</i> «Неоінституціоналізм Д. Норта, Д. Марча, Й. Ольсена»	2	
3	3.	<i>Семінар</i> «Політичні концепції біхевіоризму»	2	
4	4.	<i>Семінар</i> «Теорія масового суспільства Х. Ортеги-і-Гасета»	2	
5	5.	<i>Круглий стіл</i> «Політичні концепції футурології»	2	
6	6.	<i>Семінар</i> «Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа»	2	
7	6.	<i>Дискусія</i> «Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа»	2	
8	7.	<i>Семінар</i> «Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса»	2	
9	7.	<i>Семінар</i> «Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса»	2	
10	8.	<i>Круглий стіл</i> «Сучасні дослідження демократії»	2	
11	9.	<i>Круглий стіл</i> «Сучасні теорії політичної модернізації. П. Штомпка. Ш. Ейзенштадт»	2	
12	10	<i>Семінар</i> ««Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона»	2	
Разом			24	

Усі форми проведення практичних занять передбачають дискусію зі сформульованих питань, з'ясування виділених термінів і понять, обговорення доповідей, рефератів і виконаних практичних завдань. Головними вимогами є формування власного погляду на певні науково-методологічні підходи, сучасні принципи й прикладні методи дослідження, оцінка їх евристичної значимості й придатності для з'ясування складних політико-трансформаційних процесів в світі та Україні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів є однією з головних форм освітнього процесу. Глибоке розуміння питань багато в чому залежить саме від самостійної роботи. Самостійна робота здобувачів спрямована на те, щоб здобувач був не лише пасивним споживачем знань, але й активним їх творцем, котрий вміє сформулювати проблему, аналізувати шляхи її розв'язання, що передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей, розвиток вмінь творчого застосування вже набутих знань. Тож, мета організації самостійної роботи здобувачів полягає у інтенсифікації вивчення матеріалу, стимулюванні здобувачів до опрацювання додаткових матеріалів з різних джерел, розвитку пізнавальних здібностей, творчої активності.

Самостійна робота здобувачів передбачає:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.
2. Самостійне опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі.
3. Роботу з науковою літературою та першоджерелами, підручниками та періодичною літературою.
4. Виконання теоретичних та творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни.
5. Позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих та актуальних питань на науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах, круглих столах.
6. Підготовка до модульного контролю та заліку;
7. Консультації викладачів

Консультативна допомога здобувачу надається у таких формах:

– особиста зустріч викладача і студента за графіком консультацій (Понеділок 15.00-17.00; Четвер 14.00-16.00);

– листування за допомогою електронної пошти (svetlana.naumkina@gmail.com (у форматі 24/7);

– відеозустріч, аудіоспілкування або чат консультації, за домовленістю з ініціативи здобувача (-ів) вищої освіти, індивідуальні - Viber(+38-067-48-62-022), групові – ZOOM, Teams 365 в робочі дні .

Кожен із зазначених видів потребує від здобувачів наполегливої самостійної праці. Насамперед, потрібно, щоб кожен здобувач у процесі навчання дотримувався гігієни розумової праці. Викладач дисципліни на початку вивчення дисципліни проводить настановне заняття, особливо зі здобувачами, які оформили індивідуальний графік навчання.

Здійснюється самостійна робота безпосередньо через зміст і методи всіх видів навчальних занять. Самостійна робота здобувачів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом.

Завдання до самостійної роботи мають унеможливити механічне заучування здобувачами фактичного матеріалу або поверхове знайомство з явищами та процесами. Для отримання позитивної оцінки здобувач повинен не просто продемонструвати володіння певним обсягом знань, а й уміти розв'язувати певні елементи наукових проблем, аналізувати та систематизувати отримані дані, знаходити оригінальні рішення на підставі самостійно здобутої інформації, формулювати й відстоювати власну точку зору. Йдеться, передусім, про самостійне опрацювання навчальної, наукової та довідкової літератури. Рекомендованим елементом цієї роботи здобувачів є ведення записів (допускається й електронний варіант або презентація). Такий підхід сприяє кращому засвоєнню фактичного матеріалу, дає можливість зберегти його в зручному для використання вигляді. Рівень виконання здобувачем самостійної роботи враховується при виставленні підсумкової оцінки за змістовими модулями навчальної дисципліни.

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	<i>Круглий стіл</i> «Політичні концепції солідаризму»	2	
2.	<i>Круглий стіл</i> «Неоінституціоналізм Д. Норта, Д. Марча, Й. Ольсена»	2	
3.	<i>Семінар</i> «Політичні концепції біхевіоризму»	2	
4.	<i>Семінар</i> «Теорія масового суспільства Х. Ортеги-і-Гасета»	2	
5.	<i>Круглий стіл</i> «Політичні концепції футурології»	2	
6.	<i>Семінар</i> «Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа»	2	
6.	<i>Дискусія</i> «Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа»	2	
7.	<i>Семінар</i> «Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса»	2	
7.	<i>Семінар</i> «Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса»	2	
8.	<i>Круглий стіл</i> «Сучасні дослідження демократії»	2	
9.	<i>Круглий стіл</i> «Сучасні теорії політичної модернізації. П. Штомпка. Ш. Ейзенштадт»	2	
10.	<i>Семінар</i> ««Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона»	2	
Разом		24	

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Змістовний модуль 1. Інституційні та поведінкові концепції в політичній теорії

Практичне заняття № 1.

Тема 1. Політичні концепції солідаризму.

Круглий стіл «Політичні концепції солідаризму» (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. «Суспільний договір» як шлях узгодження інтересів громадянина і держави.
2. Виникнення політико-правової концепції солідаризму як стратегії мобілізації соціуму в період криз або загроз.
3. Змістовні етапи формування солідаризму.
4. Етичні основи солідаризму.
5. Концепція соціальної солідарності Л. Дюгі.
6. Діяльність польського руху «Солідарність» як використання ідей солідарності в практичній політичній діяльності.

Питання до роздумів:

1. Чи можливо розглядати «Суспільний договір» як шлях узгодження інтересів громадянина і держави.?
2. Чим можна пояснити місце згоди у формуванні людського суспільства?
3. Чи погоджуєтесь Ви з думкою Т. Гоббса, що згода є провідним фактором утворення суспільства і держави?
4. Чому політико-правова концепція солідаризму як стратегія мобілізації соціуму виникає в період криз або загроз?
5. Ідеї солідарності і солідаризму чи є відмінність?

6. Чи можна вважати концепцію солідаризму відповіддю на ідеї комунізму і соціалізму?

Практичне завдання.

1. Робота в малих групах.

1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо використання ідей солідарності в практичній політичній діяльності.

Методика проведення круглого столу.

– проводяться у формі обговорення визначених проблем;

– кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;

– обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів;

– обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

– в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;

– учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;

– проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Суспільство як сукупність індивідів, які об'єдналися для задоволення спільних потреб та «суспільних інстинктів», за Аристотелем.
2. Розвиток поняття «згода» в періоди Відродження та Нового часу.
3. Згода як провідний фактор утворення суспільства і держави, за Т. Гоббсом («Левіафан»).
4. Праця Жан-Жака Руссо «Про суспільний договір».
5. Вчення Е. Дюргейма про механічну та органічну солідарність.
6. Леон Буржуа та його праця «Солідарність».
7. Корпоративна теорія суспільства Вільфреда Парета (пошук суспільної рівноваги).
8. Г. Гінс про духовні і культурні цінності солідарного суспільства.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте основні постулати теорії солідарності. Проаналізуйте їх.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте обмеження преференцій еліти.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та охарактеризуйте різновиди солідаризму – анархізм, анархо-синдикалізм, комунітаризм, корпоративізм, неокорпоративізм, лейборизм, християнська демократія

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 2.

Тема 2. Неоінституціоналізм Д. Норта, Д. Марча, Й. Ольсена.

Круглий стіл «Неоінституціоналізм Д. Норта, Д. Марча, Й. Ольсена»

(2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Термін «інститут» і його етимологічна інтерпретація.
2. Жорж Бурдо про державу як «систему норм», органічне поєднання влади і держави.
3. М. Дюверже і його праця «Політичні інститути й конституційне право».
4. Визначення Г. Спенсером «інститутів», «організацій», «системи примусу».
5. Джейм Марч та Йохан Ольсен про постулати «нового інституціоналізму».
6. Кредо «нового інституціоналізму».

Питання до роздумів:

1. Які принципи відмінності соціального та нормативно-юридичного інституціоналізму?
2. Яке співвідношення інститутів з системою цінностей?
3. Чи погоджуєтесь Ви з М. Вебером, що держава це рафінований приклад інституту?
4. Що, на Вашу думку, є головною діючою силою інституціональних змін?
5. Які основні недоліки інституціоналізму?
6. Які основні риси сучасних інституціональних змін?

Практичне завдання.

1. Робота в малих групах.
 - 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
 - 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо співвідношення інститутів з системою цінностей.

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, - лише до критичних виступів;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Визначення «інституту» М. Оріу. Його праця «Теорія інституту й її основи. Нариси соціального віталізму».
2. Праця Дугласа Норта «Інститути, інституційні зміни та функціонування економіки».
3. Основне завдання інститутів, за Г. Спенсером.
4. Основні ідеї работ Ж. Бюрдо «Метод політичної науки», «Трактат із політичної науки».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте дві основні складові конструкції інституту за М. Дюверже. Проаналізуйте їх.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте 2 типи інститутів, за М. Дюверже.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте 3 основні постулати інституціоналізму.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 3.

Тема 3. Політичні концепції біхевіоризму

Семінар «Політичні концепції біхевіоризму» (2 год.).

План:

1. Основні принципи біхевіористського підходу.
2. Чиказька школа та її головні представники.
3. «Постбіхевіористська революція» в політичній науці та її сутність.
4. Теорія «зацікавлених груп» А. Бентли.
5. Основні напрямки досліджень та здобутки Чиказької школи.
6. Дискусія щодо основних проблем пропаганди, її сутності, особливостей і структури конструктів.

Питання до обговорення:

1. Визначте і охарактеризуйте основні принципи біхевіористського підходу.

2. Які причини популярності біхевіоризму в американській політології?
3. Охарактеризуйте методологію аналізу політичної поведінки.
2. Охарактеризуйте Чиказьку школу та її головних представників.
3. Що таке «Постбіхевіористська революція» в політичній науці? Яка її сутність?
4. У чому полягає сутність теорії «зацікавлених груп» А. Бентлі? Яка вихідна методологічна позиція А. Бентлі?
5. Які основні напрямки досліджень та здобутки Чиказької школи?
6. Хто є родоначальником першого політичного експерименту в політичній науці?
7. Яке значення мають політологічні дослідження Г. Лассуелла?
8. Які основні соціальні функції масової комунікації?
9. Визначте та охарактеризуйте основні проблеми пропаганди, її сутності, особливостей і структури конструктів.
10. У чому полягає сутність теорії фрустрації?

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Френк Кент та його праця «Політична поведінка».
2. Сутність біхевіористського підходу, за Р. Далем.
3. Основні принципи біхевіоризму, за Д. Істоном.
4. Основні ідеї праць Г. Лассуелла «Техніка пропаганди в світовій війні», «Психопатологія і політика», «Аналіз політичної поведінки», «Майбутнє політичній науки».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте основні принципи біхевіоризму, за Д. Істоном.

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте позитивістську методологію та її сцієнтистські форми у американських політологічних дослідженнях (Ч. Мерріам, Дж. Кетлін та ін.).

Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, зробіть аналітичний аналіз праці Г. Лассуелла «Майбутнє політичній науки».

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 4.

Тема 4. Теорія масового суспільства Х. Ортеги-і-Гасета

Семінар «Теорія масового суспільства Х. Ортеги-і-Гасета» (2 год.).

План:

1. Основні принципи доктрини масового суспільства.
2. Сутність трагедії західної цивілізації.
3. Суспільна спільнота.
4. Еліта як носій творчих і управлінських засад і традицій суспільства.
5. Ліберальна демократія як результат політичної діяльності
6. Виникнення фашизму.

Питання до обговорення:

1. Охарактеризуйте основні принципи доктрини масового суспільства. Праці Хосе Ортеги-і-Гасета «Бунт мас», «Дегуманізація мистецтва», «Безхребетна Іспанія», «Одна інтерпретація світової історії».
2. Що таке метод прямої дії?

3. У чому полягає сутність трагедії західної цивілізації?
4. У чому полягає сутність кризи буржуазної демократії?
5. Що таке бюрократизація громадських інститутів?
6. У чому полягає сутність поширення грошових відносин на всі форми міжособистісних контактів?
7. У чому полягає сутність тріумфу повсякденності та людської посередності?
8. Визначте і охарактеризуйте руйнівний характер активності дії маси.
9. Що таке суспільна спільнота.
10. Охарактеризуйте еліту як носій творчих і управлінських засад і традицій суспільства.
11. Доведіть що ліберальна демократія є результатом політичної діяльності.
12. Охарактеризуйте утопізм ідей лібералізму в масовому суспільстві.
13. Що таке «гіпердемократія», тотальна анархія, деструктивізм?
14. Чому бездіяльність лібералізму це дорога к фашизму?
15. Охарактеризуйте реформу як створення нового порядку.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Основні ідеї праць Хосе Ортеги-і-Гасета «Бунт мас», «Дегуманізація мистецтва», «Безхребетна Іспанія», «Одна інтерпретація світової історії».
2. Праця Ортеги-і-Гасета «Ідея університету».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, запишіть основні ідеї робіт Хосе Ортеги-і-Гасета «Бунт мас», «Дегуманізація мистецтва», «Безхребетна Іспанія», «Одна інтерпретація

світової історії». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету зробить аналітичний аналіз праці Ортеги-і-Гасета «Ідея університету».

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте причини виникнення суспільно-політичних катаклізмів.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, доведіть руйнівний характер активності дії маси.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, доведіть, що бездіяльність лібералізму це дорога к фашизму.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 5.

Тема 5. Політичні концепції футурології

Круглий стіл «Політичні концепції солідаризму» (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Концептуальні засади футурології.
2. Діяльність Римського клубу. Його основні цілі та напрями політичного аналізу.
3. Футурологічна концепція А. Печчеї.
4. Політичні прогнози Д. Белла.
5. «Третя хвиля» – як новий рівень постіндустріального суспільства, за Е. Тофлером.

Питання до роздумів:

1. Чи можливо вважати футурологію різновидом сучасного соціально-політичного прогнозування?
2. Чи погоджуєтесь Ви з думкою О. Флектхайма, що футурологія – це «чиста наука прогнозів і проектів»?
3. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що орієнтованість на майбутнє це головна риса постіндустріального суспільства?
4. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що інформаційне суспільство Д. Белла – це нова назва постіндустріального суспільства?
2. Чим можна пояснити суттєві особливості в становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)?

Практичне завдання.

1. Робота в малих групах.
 - 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
 - 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.
2. Робота в групі.
Дискусія щодо можливості глобального політичного прогнозування

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів;

- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Праця О. Флектхайма «Чому футурологія?»
2. Головні ідеї праці «Революція гуманізму» А. Печчеї.
3. Головні ідеї праць «Шок майбутнього» та «Третя хвиля» Е. Тофлера.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте відокремлення «чистої футурології» та «практичної футурології». Проаналізуйте їх відмінності. Обґрунтуйте необхідність їх поєднання.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте концепцію «сталого розвитку». Проаналізуйте її.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте чи є інформаційне суспільство Д. Белла новою назвою постіндустріального суспільства.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 6.

Тема 6. Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа

Семінар «Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа» (2 год.).

План:

1. Конфлікт і зміна – життєва сила суспільства.
2. «Конфліктна» модель суспільства.
3. Два основні типи ролей.
4. Расово-етнічна проблема.

Питання до обговорення:

1. Чому конфлікт і зміна – це життєва сила суспільства?
2. Охарактеризуйте конфлікт як структурно вироблені відношення протилежностей норм і очікувань, інститутів і груп .
3. Що таке «конфліктна» модель суспільства?
4. Що таке «раціональна регуляція» та «контрольована еволюція»?
5. Яке основне джерело конфлікту?
6. Що таке зміни та дезорганізація?
7. Які два основні типи ролей?
8. Визначте та охарактеризуйте конфлікти в рамках однієї ролі, усередині соціальних груп, між групами, на рівні всього суспільства, між країнами.
9. У чому полягає сутність расово-етнічної проблеми?
10. Які сепаратистські вимоги національних меншин?

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

1. «Конфліктна» модель суспільства.
2. «Раціональна регуляція» та «контрольована еволюція».
3. Основне джерело конфлікту – дефіцит авторитету і влади.
4. Расово-етнічна проблема.
5. Сепаратистські вимоги національних меншин.

6. Деволюція суспільства на шляху розвитку громадянства.
7. Перерозподіл влади та авторитету.
8. Два виміри соціальної стратифікації – горизонтальний і вертикальний.
9. Причини виникнення конфронтації.
10. Етапи розгортання конфлікту.
10. Міжнародні та рольові конфлікти.
11. Умови регулювання конфліктів.
12. Сепаратистські вимоги національних меншин.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте причини виникнення конфліктів і змін у житті суспільства.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте причини виникнення расово-етнічних проблем.

Результати доповісти на практичному занятті

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте конфлікти в рамках однієї ролі, усередині соціальних груп, між групами, на рівні всього суспільства, між країнами.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 7.

Тема 6. Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа

Дискусія «Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа» (2 год.).

Питання до обговорення:

1. Деволюція суспільства на шляху розвитку громадянства.
2. Перерозподіл влади та авторитету.

3. Причини сучасного конфлікту.
4. Два виміри соціальної стратифікації.
5. Новий тип лібералізму («підмоченого») як відмови від завоювань в галузі загальних громадських прав і норм.
6. Причини виникнення конфронтації.
7. Етапи розгортання конфлікту.
8. Міжнародні та рольові конфлікти.
9. Умови регулювання конфліктів.

Питання до роздумів:

1. Чим відрізняється влада від авторитету?
2. У чому полягає сутність конфлікту між ресурсами?
3. У чому полягає сутність конфлікту між домаганнями?
4. Як Ви розумієте, що новий тип лібералізму («підмоченого») це відмови від завоювань в галузі загальних громадських прав і норм? Ви погоджуєтесь з цим? Ваші докази.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення.

– проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, підготуватися до теми дискусії.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте причини сучасного конфлікту.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте два виміри соціальної стратифікації.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте причини виникнення конфронтації.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте співвідношення понять демократія і тиранія.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 8.

Тема 7. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса

Семінар «Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса» (2 год.).

План:

1. Політична влада в контексті комунікативного підходу.

2. Специфічні характеристики комунікативного типу влади.
3. Централізація і концентрація управління «зверху».
4. Примусова легітимація і відсутність нормативної легітимності.

Питання до обговорення:

1. Що таке політична влада в контексті комунікативного підходу?
2. Визначте та охарактеризуйте загальні риси влади
3. Які специфічні характеристики комунікативного типу влади?
4. Що таке програмування законами саморегулювання?
5. У чому сутність децентралізації і опосередкованості функціонування комунікативного типу влади?
6. У чому полягає сутність спонтанності протікання комунікативного типу влади?
7. Що таке легітимація влади?
8. У чому полягає сутність здатності до обмеження виконавчої функції адміністративної влади?
9. Що таке інституціоналізація громадської думки?
10. Як пов'язані централізація і концентрація управління «зверху»?
11. Як пов'язані примусова легітимація і відсутність?

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

1. Загальні риси влади.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю у який визначте та охарактеризуйте атрибути політичної влади в контексті комунікативного підходу.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, зробіть аналіз взаємозв'язків централізації і концентрації управління «зверху».

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, зробіть аналіз взаємозв'язків примусової легітимації і відсутності нормативної легітимності.

Результати доповісти на практичному занятті

Практичне заняття № 9.

Тема 7. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса

Семінар «Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса» (2 год.).

План:

1. Концепція комунікативної дії.
2. Умови досягнення згоди у комунікативному процесі.
3. Поняття деліберативної демократії.
4. Відокремлення інструментальної та комунікативної дії.
5. Стратегічна дія та інструментальна: загальні риси і особливості.

Питання до обговорення:

1. Визначте та охарактеризуйте концепцію комунікативної дії.
2. Чи можна вважати дискурс аргументованою комунікацією?
3. Визначте та охарактеризуйте формулу етики дискурсу.
4. У чому сутність підвищення компетентності та інтерсуб'єктності?
5. Що таке загальні дискусії?
6. Охарактеризуйте відкритість як виявлення очікувань запитань та відповідей.
7. Які умови досягнення згоди у комунікативному процесі?
8. У чому полягає сутність поняття деліберативної демократії? та інструментальної дії.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

1. Поширення Ю. Габермасом типології дій. Ваша оцінка цієї концепції.
2. Визначте основні риси стратегічної, інструментальної та інструментальної дії. Їх загальні та особливі риси

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте умови досягнення згоди у комунікативному процесі.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте відокремлення інструментальної та комунікативної дії.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю у якій визначте та охарактеризуйте загальні риси та особливості стратегічної та інструментальної дії.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 10.

Тема 8. Сучасні дослідження демократії

Круглий стіл «Сучасні дослідження демократії» (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Теорія поліархії Р. Даля. «Інституції поліархії».
2. Минула «Поліархія» і майбуття. Загальні риси і відмінності, за Р. Далем.
3. Концепція співсуспільної демократії А. Лейпхарта.
4. Критика теорії А. Лейпхарта «зліва» і «справо».
5. Теорія вертикальної демократії Дж. Сарторі.
6. Праця Дж. Сарторі «Переглядаючи теорію демократії».

Питання до роздумів:

1. Чи можливо розглядати поліархію як ступінь соціального плюралізму?
2. Чи мають доступ громадяни до альтернативних джерел інформації?
3. Хто має контроль над урядовими рішеннями щодо політичного курсу?
4. Чи є реально підпорядкування військових і поліцейських організацій цивільному контролю?
5. Поміркуйте над питанням про зміни умов для поліархії.
6. Чи погоджуєтесь Ви з тим, що головна проблема демократії – збереження вертикальної структури управління і лідерства?

Практичне завдання.

1. Робота в малих групах.

1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо головної проблеми демократії.

Методика проведення круглого столу.

– проводяться у формі обговорення визначених проблем;

– кожна група обирає представників, які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (довіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;

– обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою – лише до критичних виступів;

– обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;

– в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на всі зазначені питання;

- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, корективи.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Минула «Поліархія» і майбуття. Загальні риси і відмінності, за Р. Далем.
2. Критика теорії А. Лейпхарта «зліво» і «справо».
3. Праця Дж. Сарторі «Переглядаючи теорію демократії».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій наведіть та охарактеризуйте визначення поліархії – як типу суспільства, як продукту демократизації націй-держав, як загальності демократичного процесу, як системи прав. Проаналізуйте їх.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте основні перешкоди становлення поліархії. Проаналізуйте їх.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте основні ознаки демократія в багатоскладових суспільствах.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте негативні риси та наслідки співсуспільної демократії. Проаналізуйте їх.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 11.

Тема 9. Сучасні теорії політичної модернізації. П. Штомпка.

Ш. Ейзенштадт

Круглий стіл «Сучасні теорії політичної модернізації. П. Штомпка.

Ш. Ейзенштадт» (2 год).

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Модернізація як перетворення традиційного, як досягнення сучасності.
2. Постколоніальна реальність Півдня та Сходу.
3. Інституалізація теорії конвергенції (Реймон Арон, Семюель Хантингтон, Волт Ростоу, Роберт Даль).
4. Критика П. Штомпком євроцентричної парадигми ХІХ ст.
5. Концепція політичної модернізації Ш. Ейзенштадта.
6. Теорії екологічної модернізації Е. Гідденса та теорія суспільства ризику У. Бека.

Питання до роздумів:

1. Як Ви розумієте диференціацію соціальних структур?
2. Що таке раціональні і секулярні відносини?
3. Чим можна пояснити відхід від еволюціоністського телеологізму?
4. У чому полягає сутність поняття дуальності?
5. Чим можна пояснити розростання ненормальних відносин?
6. З чим пов'язано розгортання внутрішніх конфліктів?
7. З чим пов'язано наростання прихованої ворожості?
8. З чим пов'язано порушення колишніх структур регуляції?
9. З чим пов'язано наростання екстремістські форми протесту?
10. Поміркуйте над питанням про необхідність подолання дуальності.

Практичне завдання.

1. Робота в малих групах.

1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо загального та відмінного теорій сучасної модернізації та конвергенції.

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- кожна група обирає представників, які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (довіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення;
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою – тільки до критичних виступів;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, корективи.

Завдання для самостійної роботи

I. Теоретичні завдання для самостійного опрацювання:

Робота з першоджерелами:

1. Інституалізація теорії конвергенції (Реймон Арон, Семюель Хантингтон, Волт Ростоу, Роберт Даль).
2. Критика П. Штомпком євроцентричної парадигми ХІХ ст.
3. Теорії екологічної модернізації Е. Гідденса.

4. Теорія суспільства ризику У. Бека.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернет, у складіть таблицю, у якій наведіть та охарактеризуйте основні визначення модернізації та її ключові виміри.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте індикатори покращення життя в умовах модернізації

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте загальне та відмінне теорій сучасної модернізації та конвергенції, Обґрунтуйте їх методологічну особливість.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій наведіть та охарактеризуйте консервативний та ліберальний напрями теорії модернізації, їх представників та головні розбіжності.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 12.

Тема 10. «Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона

Семінар ««Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона» (2 год.).

План:

1. Нова стадія розвитку світу після закінчення «холодної війни».
2. Нова геополітична картина світу, за С. Гантігтоном.
3. Цивілізації як головні протиборчі сили.
4. Суперництво наддержав та зіткнення цивілізацій.

5. Теорія мондіалізму – концепція кінця історії та єдиного світу.
6. Праця Ф. Фукуяма «Кінець історії та остання людина».

Питання до обговорення:

1. Визначте та охарактеризуйте нову стадію розвитку світу після закінчення «холодної війни».
2. Визначте та охарактеризуйте нову планетарну реальність та принципово різні моделі майбутнього політичного розвитку.
3. Охарактеризуйте нову геополітичну картину світу, за С. Гантінгтоном.
4. У чому полягає сутність поняття «ракурсу дуалізму»?
5. Які є види культурної ідентифікації?
6. Чи є ідентичність унікальною?
7. Цивілізації як головні протиборчі сили.
8. Охарактеризуйте суперництво наддержав та зіткнення цивілізацій.
9. Ви погоджуєтесь з тим, що «Історія людства – це історія цивілізацій»?
10. Які основні ідеї праць С. Гантінгтона?
11. У чому полягає сутність відокремлення модернізації від вестернізації?
12. Що таке створення нового політичного порядку?
13. Які є лінії культурних розломів?
14. У чому полягає сутність зміни суперництва наддержав зіткненням цивілізацій?
15. Які основні ідеї теорії мондіалізму?
16. Охарактеризуйте ліберальну демократію як кінцевий продукт ідеологічної революції людства.
17. Які основні ідеї праці Ф. Фукуяма «Кінець історії та остання людина»?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

Робота з першоджерелами:

1. Основні ідеї праць С. Гантінгтона – «Солдат і держава: теорія та політика цивільно-військових відносин», «Політичний порядок у суспільствах,

що змінюються», «Третя хвиля: демократизація в кінці XX ст.», «Зіткнення цивілізацій», «Хто ми? Виклики американській національній ідентичності».

2. Основні ідеї праці Ф. Фукуяма «Кінець історії та остання людина».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте принципово різні моделі майбутнього політичного розвитку.

Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, запишіть основні ідеї робіт С. Гантінгтона – «Солдат і держава: теорія та політика цивільно-військових відносин», «Політичний порядок у суспільствах, що змінюються», «Третя хвиля: демократизація в кінці XX ст.», «Зіткнення цивілізацій», «Хто ми? Виклики американській національній ідентичності». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію.

Результати доповісти на практичному занятті;

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, зробіть аналітичний аналіз праці Ф. Фукуяма «Кінець історії та остання людина».

Результати доповісти на практичному занятті.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Навчальним планом дисципліни «Сучасна політична теорія» передбачено виконання кожним здобувачем індивідуального науково-дослідного завдання. Програмою курсу пропонуються ІНДЗ у формі *доповіді з комп'ютерною презентацією*.

Структура індивідуального навчально-дослідного завдання наступна:

Вступ.

Теоретична частина.

Аналітична частина.

Дослідна (проектна) частина.

Висновки.

Перелік використаної літератури, статичної звітності.

Додатки.

ІНДЗ оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота розкриття теми (проблемної ситуації або практичного завдання);
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- можлива наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення;
- якість презентації матеріалу в аудиторії та відповідей на запитання.

Результати виконання ІНДЗ можуть бути викладені на практичному занятті з відповідної теми, або представлені викладачу для перевірки.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Виступити на семінарському занятті (протягом семестру).

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ З ПРЕЗЕНТАЦІЄЮ (за вибором)

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Корпоративна теорія суспільства Вільфреда Парета.		
2	Інституціональні зміни. Праця Дугласа Норта «Інститути, інституційні зміни та функціонування економіки».		
3	Політологічні дослідження Г. Лассуелла.		
4	«Людина-маса» як істотна загроза правовому суспільству.		
5	Інформаційне суспільство Д. Белла.		
6	Сепаратистські вимоги національних меншин.		
7	Новий тип лібералізму («підмоченого») як відмови від завоювань в галузі загальних громадських прав і норм.		
8	Концепція комунікативної дії.		
9	Демократія в багатоскладових суспільствах, її основні її ознаки.		
10	Негативні риси та наслідки співсуспільної демократії.		
11	Поліархія як ступінь соціального плюралізму.		
12	Основні визначення модернізації та її ключові виміри.		
13	Загальне та відмінне теорій сучасної модернізації та конвергенції.		
14	Цивілізації як головні протиборчі сили.		
15	Ліберальна демократія як кінцевий продукт ідеологічної революції людства.		
	Разом	10	

Здобувач при виконанні ІНДЗ повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного

дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

За умови використання ШІ, під час презентації практичних завдань, ІНДЗ, здобувач повинен надати короткий коментар: як саме він використовував ШІ. Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу?

РОЗДІЛ 4.

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

До навчальної дисципліни «Сучасна політична теорія» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), студент отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, письмова робота)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–100
Тема 1	0–7	0–90		
Тема 2	0–7			
Тема 3	0–7			
Тема 4	0–7			
Тема 5	0–7			
Тема 6	0–14			
Тема 7	0–14			
Тема 8	0–7			
Тема 9	0–7			
Тема 10	0–7			
Підсумкова контрольна робота	0–6			

Критерії оцінювання наведені в робочій програмі дисципліни та в наступному розділі Методичних рекомендацій.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Виникнення політико-правової концепції солідаризму як стратегії мобілізації соціуму. Ідеї солідарності і солідаризму.
2. Змістовні етапи формування солідаризму. Вчення Е. Дюргейма про механічну та органічну солідарність.
3. Корпоративна теорія суспільства Вільфреда Парета (пошук суспільної рівноваги).
4. Етичні основи солідаризму. Г. Гінс про духовні і культурні цінності солідарного суспільства.

5. Основні постулати теорії солідарності. Концепція соціальної солідарності Л. Дюгі.
6. Соціальний та нормативно-юридичний інституціоналізм. Дюркгейм – засновник школи французького «соціального інституціоналізму».
7. М. Дюверже та його праця «Політичні інститути й конституційне право». 2 типи інститутів, за М. Дюверже. Співвідношення інститутів з системою цінностей.
8. Недоліки інституціоналізму. Інституціональні зміни. Їх головна діюча сила. Основні риси інституціональних змін.
9. Джейм Марч та Йохан Ольсен про постулати «нового інституціоналізму». Їх праця «American Political Science Review».
10. Кредо «нового інституціоналізму». 3 основні постулати.
11. Основні принципи біхевіористського підходу – верифікація та операціоналізм. Визначення поняття «політична поведінка». «Френк Кент та його праця «Політична поведінка».
12. Причини популярності біхевіоризму в американській політології. Сутність біхевіористського підходу, за Р. Далем. Принципи біхевіоризму, за Д. Істоном. Методологія аналізу політичної поведінки.
13. Чиказька школа та її головні представники. Основні напрямки досліджень та здобутки.
14. Принципи біхевіоризму, за Д. Істоном. Квантифікація та систематизація знання. Основні напрямки досліджень та здобутки Чиказької школи.
15. «Постбіхевіористська революція» в політичній науці та її сутність.
16. Теорія «зацікавлених груп» А. Бентлі. Вихідна методологічна позиція А. Бентлі.
17. Політологічні дослідження Г. Лассуелла. Його робота «Майбутнє політичної науки».
18. Основні соціальні функції масової комунікації. Проблеми пропаганди, її сутності, особливостей і структури конструктів. Теорія фрустрації.

19. Теорія масового суспільства Х. Ортеги-і-Гасета. Основні принципи доктрини масового суспільства. Робота Праці Хосе Ортеги-і-Гасета «Бунт мас».
20. Концептуальні засади футурології. Футурологія як різновид сучасного соціально-політичного прогнозування.
21. Діяльність Римського клубу. Його основні цілі та напрями політичного аналізу. Концепція «сталого розвитку». Програма вивчення глобальних проблем. Футурологічна концепція А. Печчеї.
22. Політичні прогнози Д. Белла. Його роботи – «Шок майбутнього» та «Третя хвиля».
23. Теорія соціального конфлікту Р. Дарендорфа. «Конфліктна» модель суспільства. Основне джерело конфлікту. Умови регулювання конфліктів.
24. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса. Політична влада в контексті комунікативного підходу. Умови досягнення згоди у комунікативному процесі.
25. Поняття деліберативної демократії. Відокремлення інструментальної та комунікативної дії.
26. Сучасні дослідження демократії. Теорія поліархії Р. Даля. «Інституції поліархії».
27. Концепція співсуспільної демократії А. Лейпхарта. Демократія в багатоскладових суспільствах. Основні її ознаки. Негативні риси та наслідки співсуспільної демократії. Критика теорії А. Лейпхарта «зліва» і «справо».
28. Теорія вертикальної демократії Дж. Сарторі. Горизонтальний і вертикальний виміри демократії. Робота Дж. Сарторі «Переглядаючи теорію демократії».
29. Сучасні теорії політичної модернізації. П. Штомпка. Ш. Ейзенштадт. Основні визначення модернізації та її ключові виміри. Індикатори покращення життя.
30. Інституалізація теорії конвергенції (Реймон Арон, Семюель Хантингтон, Волт Ростоу, Роберт Даль). Загальне та відмінне теорій сучасної модернізації та конвергенції.
31. Суспільство ризику У. Бека.

32. «Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона». Нова геополітична картина світу, за С. Гантігтоном. Поняття «ракурсу дуалізму».
33. Створення нового політичного порядку. Лінії культурних розломів. Зміни суперництва наддержав зіткненням цивілізацій.
34. Теорія мондіалізму – концепція кінця історії та єдиного світу.
35. Ліберальна демократія як кінцевий продукт ідеологічної революції людства. Робота Ф. Фукуями «Кінець історії та остання людина».

РОЗДІЛ 5

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач не бере участі в практичному занятті, є лише спостерігачем; не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань, ніколи не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; відповідь на запитання невпевнена, хаотична або відсутня, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач не достатньо активно працює на практичному занятті, виявляє суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому принципові помилки, показує недостатні знання літературних джерел.
	2 бали	Здобувач активно працює на практичному занятті. Відповіді на запитання майже повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання але припускає 1-2 помилки у визначеннях, які сам же виправляє; мають місце деякі недоліки у послідовності, логічності чи аргументованості відповіді, демонструє вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати, проте подекуди може припускатися незначних помилок, показує недостатні знання літературних джерел.
	3 бали	Здобувач активно працює на практичному занятті, вільно володіє програмним матеріалом, демонструє розуміння та засвоєння матеріалу, набуті навички та вміння самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, ставити і розв'язувати наукові проблеми, розмірковувати,

		робити власні висновки. Вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал у вигляді презентації, відповідей на запитання тощо. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач не виконує практичні завдання і самостійну роботу. Не працює з літературою.
	1 бал	Здобувач виконує більшість видів практичних завдань і самостійної роботи. Виконання завдань характеризується помилками суттєвого характеру
	2 бали	Здобувач виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань у стандартних ситуаціях. Самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій. Виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками суттєвого характеру
	3 бали	Здобувач виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань у стандартних ситуаціях. Самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій. Виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками не суттєвого характеру
	4 бали	Здобувач виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань. Бездоганно, творчо розв'язує типові, комбіновані й нестандартні задачі різними способами, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. Вміє самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, зокрема й

		електронної, аналізувати й передавати її.
Підсумкова контрольна робота	0	Відповіді на запитання неправильні або відсутні
	1 бал	Здобувач менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – не достатній рівень знань
	2 бали	Здобувач на 31% - 50% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань.
	3 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	4 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	5-6 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань
Індивідуальне навчально-дослідне завдання - доповідь з презентацією (з використанням ІІІ)	0 балів	Не зараховуються доповідь і презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернета; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано. Автор(ка) не в змозі презентувати матеріал в аудиторії.
	1 бал	Зміст доповіді не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Доповідь не є результатом творчої праці. Проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання. Доповідь не відображає зміст роботи, автор(ка) не володіє предметом дослідження. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ІІІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація повністю не відповідає вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. За змістом і структурою доповідь і презентація не відповідають вимогам і фаху. Оформлення і мова суттєво не

		відповідають академічним стандартам. Не вказано, які частини були створені за допомогою ШІ. Не надано опис процесу взаємодії з генеративним ШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Оформлення тексту доповіді і презентації має суттєві недоліки. Або презентація відсутня. Автор(ка) не може презентувати матеріал в аудиторії, не може відповісти на питання від аудиторії.
2-3 бали		Доповідь не дуже якісна, не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, робота не відповідає обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автором(кою) представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним ШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. У виконанні презентації наявні суттєві недоліки і є окремі недоліки у її оформленні. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В ній не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. За змістом і структурою презентація не відповідає вимогам, відсутня логіка. Оформлення і мова мають

		суттєві недоліки щодо відповідності академічним стандартам. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії, відповіді на запитання фрагментарні, або відсутні.
	4-5 балів	Доповідь задовільна, загалом відповідає вимогам, теоретичний аналіз містить неточності, змістовний матеріал представлений схематично, проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення. Порушена логіка представленого матеріалу. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Власна думка не достатньо аргументована фактами, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Частково продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого ІІІ тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Наочні матеріали представлені в презентації мають фрагментований характер й не відображають зміст передбачуваного дослідження. За змістом і структурою доповідь і презентація є логічні й фахові, але частково не відповідають вимогам. Оформлення і мова частково не відповідають академічним стандартам. Не завжди вказано, які частини були створені за допомогою ІІІ. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії.
	6-7 балів	Доповідь якісна із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми. Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію, основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї

		думки з опорою на факти, є творчий підхід. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція автора(ки) і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Проведено інтерпретаційний аналіз і редагування згенерованого III тексту, застосовано критичне мислення, але не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація виконана з дотриманням академічних вимог. У цілому, за змістом і структурою доповідь і презентація відповідають вимогам, логічні, фахові. Оформлення і мова відповідають академічним стандартам. Наявні вказівки, які частини були створені за допомогою III. Автор(ка) впевнено презентує матеріал в аудиторії, але губиться у відповідях на питання від аудиторії.
8-9 балів		Доповідь якісна, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи.

		Презентація виконана самостійно і відповідає встановленим академічним вимогам, тема розкрита, усі її частини містять важливі твердження за темою дослідження, відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня, привертає увагу аудиторії, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки неprincipiального характеру у виконанні презентації та її оформленні. Автор(ка) вільно презентує матеріал в аудиторії, впевнено відповідає на питання від аудиторії, але подекуди може припускатися незначних помилок. Доповідь і презентація підготовлені без використання ШІ, але його застосування було здійснено для пошуку джерел, що містять позиції та думки вчених про напрями та способи вирішення поставленого завдання (з обов'язковим посиланням на відповідні джерела).
10 балів		Подана у доповіді інформація чітка і зрозуміла. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Відображена світоглядна позиція автора(ки), його/її погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на реальні факти, узагальнення і висновки дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані. Презентація виконана самостійно і відповідає змісту темі дослідження; хід дослідження представлений чітко, структуровано і логічно; тему розкрито повно й різнобічно;

		дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Малюнки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю. Доповідь і презентація підготовлені без використання ІІІ.
--	--	--

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні політичні явища і факти, виявляючи особистісну позицію; вміло реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни при виконанні практичних завдань. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується тим, що має місце невелика кількість неточностей у розкритті теоретичних питань навчальної дисципліни, або при вирішенні складних практичних завдань
Добре (82-89 В)	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій, добираючи переконливі аргументи, вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері політики, але припускається несуттєвих помилок. У відповідях та при виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє

	допущені помилки, кількість яких є незначною. Має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування
Добре (74-81 C)	Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які виправляє після надання консультативної допомоги викладача. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо форм, методів, основних механізмів та технологій прийняття рішень у політичній сфері при заданій зміні вихідних параметрів, але без всебічного аналізу та аргументації. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом. Розуміє зміст професійної діяльності в сфері політики, але додаткові питання щодо можливості використання теоретичних положень у практичній діяльності викликають складності.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач виявляє базові знання: розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. На задовільному рівні володіє термінологією, може аналізувати, порівнювати і робити висновки, але відповіді мало аргументовані, неповно обґрунтовані висновки, допускає ряд серйозних помилок при узагальненні та інтерпретації основних закономірностей, фактів та явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях. Виконує завдання із допустимою кількістю грубих помилок. Не виявляє творчості у вирішенні навчально-виховних ситуацій, нестандартні ситуації викликають значні труднощі; здебільшого не має власної позиції.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбаченому програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не

	вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач недостатньо володіє навчальним матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень сформованості компетентностей за заданими стандартами по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну не сформованість компетентностей за заданими стандартами по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (залік):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Байме К. Політичні теорії сучасності / пер. з англ. Д. Култаєвої, М. І. Бойченко. Київ : Стилос, 2024. 396 с.
2. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій / пер. з англ. Тахір Велімеєв. Київ : Форс, 2020. 576 с.
3. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Львів : Новий Світ–2000, 2020. 1000 с.
4. Політична думка XX - початку XXI століть: Методичний і доктринальний підходи. У 2 т. Львів : Новий Світ – 2000, 2024. том 1. Методологічний підхід / за заг. ред. Н. Хоми. 516 с.
5. Фергюсон Н. Приреченість: політика і катастрофи. / Пер. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2022. 496 с.
6. Шляхтун П.П. Політологія. Історія та теорія. Київ : Центр учбової літератури. 2021. 472 с.
7. Müller, J.-W. (2021). Democracy rules. New York, NY: Farrar, Straus and Giroux. 256 p.
8. Weyland, K. (2020). Populism's threat to democracy: Comparative lessons for the United States. *Perspectives on Politics*, 18 (2), 389–406. <https://doi.org/10.1017/S1537592720001177>
9. Rueda, D. (2021). Is populism a political strategy? A critique of an enduring approach. *Political Studies*, 69 (2), 167–184. <https://doi.org/10.1177/0032321719888853>
10. Mudde, C. (2022). The far-right threat in the United States: A European perspective. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 699 (1), 101–115. <https://doi.org/10.1177/00027162221076530>

Допоміжна

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи / пер. з англ. Г. Шпака. Київ : Наш формат, 2020. 520 с.

2. Вулдрідж А. Влада гідних. Як меритократія створила сучасний світ / пер. з англ. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2024. 480 с.
3. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. / пер. з англ. Т. Цимбал. Київ : Наш Формат, 2020. 448 с.
4. Ейнауді Л. Роздуми про Європу. Вибрані статті про суспільство, економіку й політику. Київ : Лабораторія, 2024. 312 с.
5. Луук ван Міделлаар. Нова політика Європи: десять років політичних криз / пер. з англ. О. Панич. Київ : Дух і Літера, 2021. 408 с.
6. Наумкіна С. М. ЄС як середовище конфліктів: аналіз основних ліній розлому в інтересах держав-учасниць. *Політичні конфлікти і кризи в сучасній Україні та світі: практична реалізація врегулювання: монографія* / за заг. ред. Г. П. Щедрової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 160 с. С 44-66.
7. Наумкіна С. М., Каменчук Т. О. Сучасний світопорядок в системі політичних відносин. *Політикус: науковий журнал*. 2023. Вип 1. С. 37-41.
8. Плакроуз Г, Ліндсей Дж. Цинічні теорії про гендер, расу та ідентичність. І чому вони згубні для нас усіх. / пер. з англ. О. Панич. Київ : Наш Формат, 2022. 368 с.
9. Ростецька С. І. Регіональна ідентичність і національна держава: політика неприйняття та пошук компромісів у політичному просторі сучасної Європи : монографія. Одеса: Олді+. 2021. 313 с.
10. Скрутон Р. Консерватизм. Запрошення до великої традиції. / пер. з англ. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2022. 176 с.
11. Стиборський М. Націократія. Київ : Markovbook, 2024. 176 с.
12. Фукіяма Френсіс. Лібералізм і його протиріччя. / пер. з англ. К. Диса. Київ : Наш Формат, 2023. 152 с.
13. Януш Бугайський. Неспроможна держава. Інструкція з розшматування Росії / Пер. М. Дуброва, С. Бандера та ін. Київ : АРК.ЮЕЙ, 2022. 480 с.
14. Graham, M. H., & Svoboda, M. W. (2020). Democracy in America? Partisanship, polarization, and the robustness of support for democracy in the United States.

American Political Science Review, 114 (2), 392–409.
<https://doi.org/10.1017/S0003055420000052>

15. Prepotenska, M., Pronoza, I., Naumkina, S., Khlivniuk, T., Marmilova, O., & Patlaichuk, O. (2022). Totalitarian and Democratic Rhetoric as an Indicator of the Relations of Power in the Contemporary Information Society. *Postmodern Openings*, 2022. 13 (1 Sup1). P. 350-376. URL: <https://doi.org/10.18662/po/13.1Sup1/431> **Web of Science**.
16. Svitlana Naumkina, Oleksii Kokoriev, Svitlana Dmytrashko. Public Diplomacy as a Tool for Settlement of International Social and Economic Disputes *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 9 No 5 (2023). June. P. 176–186. **Web of Science**. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/issue/archive>
17. Weyland, K. (2021). Populism as a political strategy: An approach's enduring—and increasing—advantages. *Political Studies*, 69 (2), 185–189.
<https://doi.org/10.1177/0032321720971024>

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України – Верховна Рада. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
5. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>
6. Український незалежний центр політичних досліджень. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/>
7. Український центр політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua/>
8. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій наводить місячний економічний моніторинг України, моніторинг інфраструктури України, наукові матеріали, книги. URL: <http://www.ier.com.ua>